

contra la qual Amílcar Barca, amb la seva elefanteria, va acorrallar l'exèrcit dels mercenaris fins a anorrear-ne els 40 000 soldats (*Hist* I, § 85.7); a la segona, es tracta del contrafort abrupte que unia la ciutat anatòlia de Sardes amb la seva ciutadella (ib VII, § 15.6). Vegeu l'ed de Pédech (GBudé), el qual cita la interpretació concordant d'altres filòlegs. Com que es tracta d'un ús estrany al grec, y el mateix Polibi s'entreté en el primer cas a explicar-nos la metàfora,⁴ potser estem davant d'una expressió usual llavors en el camític dels nòmides, o bé en el feno-púnic de llurs adversaris; potser més aviat aquest, com sigui que així ens explicaríem millor el cas de Sardes; però també pogué trobar-se en diverses llengües antigues alhora⁵ En un mot, es tracta d'una vella metàfora circum-mediterrània

DERIV: *Serreta* [Belv. «serrezuela»; *DAG*, peix] 'certa peça de les barques'. *la serreta de proa* 'les dues barres de fusta horitzontals al costat de la roda de proa' StPolM (1928), a l'Albufera és una part de l'arboradura de l'*albuferenc* (la trossa del dogal subjecta l'antena a la *serreta*), Palmar (1962); a Mondover és una part d'una eina domèstica (*les escampilletes*. *Canyisaes*, 47, veg III, 888b9, cf. II, 462b34) *Serrera* 'la biga de més amunt de les que aguanten la teulada' (*DAG*; NOller), 'tirallonga, pila' (*DAG*). potser derivat de *serra* muntanya?; *serrerada* (*DAG*). *Serro* *Serrutxo*, cast (*serrucho*) cat. *xerrac* (infra)

Serrari [1283]: «*serrare* dictam bigam» doc. ross. mig-llatí de 1283, i d'altres *InuLC* (un de 1399, veg. supra); «l'orifant --- com vol dormir s'apitra en qualque arbre --- los cassadors --- aquell arbre --- *serren-lo* a la calç --- l'orifant ve en terra --- los cassadors lo maten» S. xv, en un bestiar ms. 75, BUNBnA (veg. *apitrar*, PIT); «*serrari* arbres posant debax uns cavalls per sostenir-los: secare aiborum moles, suppositis cantheriis; *la serra*. *serra*, *serrula*, *runcina*», OPou, *ThesP*, 1575, p. 152. També figura en els *CostTort* i l'usaren StVicentF i Ausiàs. Sobre el canvi de *serrari* en cat. occid *sarrar*, supra; p. ex. «ells *sàren* la fusta del roure» Alt-Urgellet (Arcavell, 1936), per «un peñyal *serrat*» que sento a la costa de Menorca, sembla que s'ha d'entendre 'separat de la penya costera per un petit freu' («*En Moro* és un ~» Fornells, 1964).

El llatí *SERRARE*, en aquest significat, és una creació innovadora pròpia del llatí tardà i cristià, en lloc del ll *SECARE* ('serrar' i 'tallar'), que solament s'imposà en les llengües d'Espanya (port. i cat. *serrari*, cast. *aserar*), mentre que l'it. *segare* i fr. *scier* romangueren fidels al clàssic *SECARE*, i en llengua d'oc es produïren complicats compromisos entre els dos tipus *serrà ressegà* (RE-SECARE), *ressà*, cf. Gilliéron-Mongin, «*Scier* dans la Gaule romaine du sud et de l'est» (p. 1915).

Serradera (cf *serrera* supra) *Serradeta* *Serrador* [1314] i *serradora*: veg l'excel·lent il·lustració etnològica i gràfica que aplega Moll (*AlcM*).

Serradura [1617, Miquel Agustí; Lacavalleria] en el sentit de 'polsina del serrar', S. xiv (Ibn Wàfid, *Medicines Particulars* i *Tresor de Pobres*), però no figura en Muntaner que en el § 252 usà «les *paradures* de les

palmes», Casac. VII, 23.2 (text interpolat per Bof.) «les *serradures*: scobs», OPou (*ThPu*, 152). «*Serradura*: serrín, las asserraduras, partes menudas que va sacando la sierra de la madera», CROs (1764, p. 212).

Sinònims i concurrents de *serradures*: *serradina* [Dicc. Aguiló]; *serradis* adj [1761]; 'serradures' bal. [mall. *DAG*; eiv, PzCabr], Gtxa. («excusada seria la --- tasca de la Germana de la Caritat, si 's carreguessin els canons ab *serradis* y borres, en lloc d'engorjarlos de pólvora», MrnVayreda (*Sang Nova* IV, xii, 315); 'cabiró esquadrat amb serra' maestr. (*Misc. Fabra*, 260); *serrillà* 'serradures' pall. (*se*-Farrera, *sañla* Vall Ferrera i Espot, 1932-3); cerd., *AlcM*; però, igual que *serrill*, sembla ser contaminació de *sarnill* id. (*SARNA*) amb *serrar*; *serrum*: d'un seu original, escriu Verdaguier, c. 1870, que posat «sota una viga de la [seva] cambra de can Tona [de Folgueroles]: les rates ne feren *serrim*» (*Escrips Inèdits*, Casac., p. 70).

En llatí es deia *SERRAGO*, -AGINEM, que, canviat en -IGINEM, donà el castellà *serrin*, i un català *serritja*, propi del Maestrat (*Miscellània Fabra*, 260; *la seriça* a Vilafranca del M., 1961). *AlcM* diu que és *serriga* a StFeliuG, però com que fóra terminació inexplicable sospito, essent hapax, que és tret d'un escrit que portaria *serriga*, amb grafia imperfecta; sembla que en ross. es diu també *bolilles* (II, 61a38). *Serraduratre*. *Asserradurat* *Serradissa*; *serradisser*; *serradissó*

Serraire (Verd.). *Serratge* *Serrí*, *serrina* mall. (?); *serrinoies* + *Serreria* 'establiment per serrar troncs dels arbres que tallen en les grans bosquíes' val, Moixent (1962), i encara que oblidat pels diccs, estic segur d'haver-ho sentit en altres llocs, i no sols a la vall d'Aran [c. 1925] i a d'altres del Pirineu.

CPT: *Serrabiàix* (*DAG*) o *-biaixos* (*AlcM*). *Serracoll* (*DAG*). *Serradits*

Serra-la-Vella [Belv.]. Sembla que aquí tenim la romanalla catalana d'una vella superstitió popular romànica, més mantinguda a Itàlia; i amb rastre, semblant al nostre, a Portugal: la *VETULA* 'la velletona' sembla haver estat altre temps el nom d'una bruixa o fada, potser perquè la gent vulgar acostuma a veure bruixes o magues en moltes velles dels pobles.

AlcM ho entén així, amb referència al Vallès i Pineda (recollit potser de Sara Llorens de Serra, *Cançonera de Pineda*?): «acció de passar a mitjan Quaresma colles de nois, d'una casa a l'altra, portant un tió i una serra, i fer la cerimònia de serrar el tió en significació que serren la Quaresma»; aquí potser influeix el que diu Lab (1840): «*serrar la vella*: per a donar a entendre que s'ha arribat a mitja Quaresma»; però de Belv. ja no es dedueix una interpretació tan mansoia com l'atribuïda a Pineda, ni parla encara de quaresma car ho defineix com a frase metafòrica i fam.: «jocari, quasi ad vetulam in duas partes secandam»: o sigui que no hi ha tal tió sinó l'acte simbòlic de partir una dona vella serrant-la per la meitat. És clar que també hi haurà intervingut la representació popular de la Quaresma com una vella bròfega i malcarada.

Ara bé això és molt semblant al costum portuguès: «*serração da velha*: costumeira, que ainda há n'algu-